KANCELARIA SENATU
Kancelaria Ogólna
23. 08. 2019
nr RPW 24066/2019 P
Warszawa

03980200218585
RPW/24066/2019 P
2019-08-23

MINISTER
NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

DSW.WNP.055.25.2019

Warszawa, 21 sierpnia 2019 r.

Pan
Stanisław Karczewski
Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na oświadczenie złożone przez senatora Władysława Komarnickiego podczas 82. posiedzenia Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 12 lipca 2019 r. (nr BPS/043-82 -2332/19), w sprawie przygotowania przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego analizy dotyczącego wpływu ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. poz. 1668 ze zm.) na funkcjonowanie uczelni, uprzejmie proszę o przyjęcie stanowiska w sprawie.

Informacje na temat zakresu analiz dotyczących wpływu rozwiązań wprowadzanych kompleksową reformą systemu szkolnictwa wyższego i nauki zostały przedstawione zbiorczo na etapie prac legislacyjnych nad projektem ww. ustawy oraz projektem ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym w Ocenie Skutków Regulacji dostępnej na stronie Rządowego Centrum Legislacji. W dokumencie tym opisany został zakres i czas trwania konsultacji, a także dokonano podsumowania wyników tych konsultacji. Przygotowanie ww. projektów aktów prawnych poprzedziły bowiem prace trzech interdyscyplinarnych, konkurencyjnych zespołów ekspertów (wyłonionych w drodze konkursu „Ustawa 2.0") nad założeniami do nowej ustawy oraz szerokie konsultacje społeczne przeprowadzone w ramach zorganizowanych przez MNiSW dziewięciu konferencji programowych NKN, na których omawiane były rozwiązania najczęściej postulowane przez ekspertów i środowisko akademickie m.in. w zakresie modeli uczelni, ustroju i zarządzania w szkolnictwie wyższym, finansowania nauki i szkolnictwa wyższego, poprawy jakości kształcenia, umiędzynarodowienia, kariery akademickiej, współpracy nauki z gospodarką.

Jednocześnie, rekomendowane w nowych przepisach rozwiązania m.in. w zakresie ustroju i organizacji uczelni oraz wzajemnych relacji między organami, w zakresie struktury systemu szkolnictwa wyższego, w zakresie zasad finansowania systemu szkolnictwa wyższego i nauki (w tym m.in. integracja strumieni finansowania), zmiana zasad ewaluacji jakości działalności naukowej czy też zmiany mające na celu podniesienie jakości kształcenia na studiach wyższych

ul. Wspólna 1/3, 00-529 Warszawa
tel. centr.: (22) 529 27 18, faks: (22) 628 09 22, www.nauka.gov.pl

albo wprowadzenie nowego modelu kształcenia doktorantów i ubiegania się o stopień doktora, zostały porównane z rozwiązaniami przyjętymi w tym zakresie w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE. Ponadto w Ocenie Skutków Regulacji przedstawiona została analiza wpływu projektowanych regulacji na sektor finansów publicznych oraz na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość oraz na rynek pracy.

Natomiast, w zakresie sposobu i terminu przeprowadzenia ewaluacji efektów wprowadzonych rozwiązań w Ocenie Skutków Regulacji wskazane zostało, że z uwagi na charakter wprowadzanych rozwiązań, harmonogram ich wejścia w życie oraz rozłożone w czasie efekty, które przewiduje się uzyskać za pomocą tej interwencji legislacyjnej, zasadnym jest przeprowadzenie pierwszej kompleksowej oceny skutków funkcjonowania wdrażanej polityki (OSR ex-post) w roku 2021, w oparciu o zaproponowane mierniki służące ewaluacji tych rozwiązań.

Podkreślić należy, że wejście w życie z dniem 1 października 2018 r. przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* zwiększyło swobodę wspólnoty akademickiej w kluczowych obszarach funkcjonowania uczelni, w tym kształtowaniu ustroju i struktury organizacyjnej uczelni. Nowa ustawa nie narzuca żadnego modelu organizacyjnego uczelni (w przeciwieństwie do dotychczas obowiązujących przepisów) i pozostawia swobodę w decydowaniu o sposobie zarządzania uczelnią. Takie ukształtowanie przepisów ww. ustawy miało na celu umożliwienie wspólnotom akademickim poszczególnych uczelni dowolne, dostosowane do konkretnej szkoły wyższej, kreowanie ładu organizacyjnego.

Odnosząc się do kwestii wpływu nowych przepisów w zakresie szkół doktorskich na funkcjonowanie uczelni, uprzejmie wyjaśniam, że stosownie do art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. – *Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. poz. 1669, ze zm.), przepisy dotyczące kształcenia doktorantów w szkołach doktorskich wejdą w życie 1 października 2019 r. Pierwsze regulaminy szkół doktorskich, dotyczące kształcenia rozpoczynanego w roku akademickim 2019/2020, powinny być natomiast uchwalone w terminie umożliwiającym ich wejście w życie od 1 października 2019 r. – o czym Ministerstwo informowało w komunikacie: https://konstytucjadlanauki.gov.pl/pierwsze-regulaminy-szkol-doktorskich-i-studiow-kiedy-maja-byc-uchwalone.

W miejsce studiów doktoranckich ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* wprowadza zupełnie nową formułę zorganizowanego kształcenia doktorantów – szkoły doktorskie. Szkoły doktorskie będą horyzontalnymi strukturami funkcjonującymi w ramach podmiotów doktoryzujących. Formuła szkół doktorskich będzie wspierać interdyscyplinarność w badaniach naukowych związanych z przygotowywanymi przez doktorantów rozprawami oraz kształcenie zaawansowanych kompetencji transferowalnych.

Kształcenie w szkole doktorskiej będzie oparte o program kształcenia oraz indywidualny plan badawczy, który stanie się podstawowym narzędziem autonomizującym kształcenie doktoranta w ramach szkoły doktorskiej. Indywidualny plan badawczy stanie się swoistym kontraktem zawieranym pomiędzy doktorantem a szkołą doktorską przy udziale promotora, z którym plan jest uzgadniany. Ustawa przewiduje, obok ustanowienia mechanizmów mających na celu podniesienie jakości i efektywności kształcenia doktorantów, znaczne poszerzenie autonomii podmiotów prowadzących kształcenie doktorantów, w zakresie organizacji i toku kształcenia. Nie przewiduje się w tym zakresie dodatkowych aktów wykonawczych. Kwestie nieuregulowane w ustawie będzie określać regulamin szkoły doktorskiej. Regulamin będzie określał w szczególności sposób wyznaczania i zmiany promotora lub promotorów, sposób

dokumentowania przebiegu kształcenia, sposób przeprowadzania oceny śródokresowej oraz warunki przedłużania terminu złożenia rozprawy doktorskiej.

Wprowadzenie szkół doktorskich wynikało z obserwowanych wad dotychczasowego modelu kształcenia doktorantów. Dotyczyły one upodabniania się studiów doktoranckich do studiów wyższych, niskiej skuteczność studiów doktoranckich (nadawane stopnie doktora), braku adekwatnego wsparcia finansowego dla doktorantów, niskiego poziomu internacjonalizacji studiów doktoranckich, problemów w realizacji interdyscyplinarnych rozpraw doktorskich.

Pozwolę sobie zauważyć, iż w wyniku wprowadzenia szkół doktorskich w istotny sposób poprawi się status materialny doktorantów. Każdy doktorant otrzyma stypendium doktoranckie. Stypendia zostaną objęte przepisami o systemie ubezpieczeń społecznych. Doktoranci posiadający orzeczenie o stopniu niepełnosprawności otrzymają stypendium doktoranckie w wysokości zwiększonej o 30% kwoty stypendium przysługującego do miesiąca, w którym jest przeprowadzana ocena śródokresowa.

Doktorant, któremu kształcenie zostanie zawieszone na okres odpowiadający czasowi trwania urlopu macierzyńskiego, urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, urlopu ojcowskiego oraz urlopu rodzicielskiego, będzie otrzymywał w tym czasie stypendium doktoranckie. Okres ten nie będzie się wliczał do 4-letniego okresu pobierania stypendium doktoranckiego.

Podniesieniu jakości i skuteczności kształcenia doktorantów służy wprowadzenie oceny śródokresowej postępów w przygotowaniu rozprawy doktorskiej, stanowiącej formalną cezurę dla zrealizowania połowy kształcenia, niezależnie od ewentualnych dodatkowych obowiązków sprawozdawczych i „punktów kontrolnych" określanych przez podmioty doktoryzujące w wewnętrznych regulacjach. Negatywna ocena będzie skutkować skreśleniem z listy doktorantów.

Należy również zauważyć, iż doktorant otrzymujący stypendium nie będzie mógł być jednocześnie zatrudniony jako nauczyciel akademicki albo pracownik naukowy. Wyjątkiem od tego zakazu będzie zatrudnienie doktoranta: w celu realizacji projektu badawczego, po ocenie śródokresowej zakończonej wynikiem pozytywnym, któremu nie przysługuje stypendium doktoranckie. Zakaz zatrudnienia ma wyeliminować ryzyko związane ze zbytnimi obciążeniami dydaktycznymi, naukowymi i organizacyjnymi osób, które przygotowują rozprawę doktorską przy znacznym wsparciu finansowym pochodzącym ze środków publicznych.

Natomiast w odniesieniu do wpływu nowych przepisów w zakresie postępowań awansowych na funkcjonowanie uczelni, należy zaznaczyć, że uprawnienia jednostek organizacyjnych uczelni do nadawania stopnia doktora i doktora habilitowanego stały się z dniem 1 października 2018 r. uprawnieniami uczelni w przedmiotowym zakresie. Dzięki komasacji uprawnień uniknięto występującego dotychczas zjawiska ich „zdublowania" przez poszczególne wydziały. Ponadto, od dnia 1 października 2019 r. stopień doktora i doktora habilitowanego nadawał będzie: w uczelni - senat lub wskazany w statucie inny jej organ, natomiast w instytutach (PAN, badawczych, międzynarodowych) - rada naukowa.

Do dnia 30 czerwca 2020 r. uprawnienia do nadawania stopni doktora oraz doktora habilitowanego będą uzyskiwane - jak dotychczas - w drodze postępowania administracyjnego prowadzonego przez Centralną Komisję do Spraw Stopni i Tytułów. Natomiast po przeprowadzeniu pierwszej ewaluacji jakości działalności naukowej (obejmującej lata 2017-2020 i

rozpoczynającej się w dniu 1 stycznia 2021 r.) przedmiotowe uprawnienia będą już wyłącznie skorelowane z przyznaną kategorią naukową (A+, A albo B+).

W zakresie postępowań w sprawie nadania stopnia doktora dokonano daleko idącej deregulacji, głównie poprzez rezygnację z przepisów rangi rozporządzenia określających szczegółowy tryb i warunki przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim. Ponieważ *Konstytucja dla Nauki* precyzuje jedynie ramowe kryteria uzyskania stopnia doktora, podmioty doktoryzujące uzyskały znacznie większą autonomię w zakresie organizacji przebiegu postępowania awansowego. Zgodnie z art. 192 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* to senat (w przypadku uczelni) albo rada naukowa (w przypadku instytutów naukowych PAN, instytutów badawczych oraz instytutów międzynarodowych) określi sposób postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, w tym m.in.: sposób wyznaczania i zmiany promotorów, tryb złożenia rozprawy doktorskiej oraz sposób wyznaczania recenzentów. Poszerzenie autonomii uczelni urzeczywistnia również całkowicie nowy - względem dotychczasowego stanu prawnego - przepis art. 192 ust. 3 ustawy, zgodnie z którym senat albo rada naukowa może określić dodatkowe wymagania uzyskania stopnia doktora, jak również dodatkowe warunki dopuszczenia do obrony rozprawy doktorskiej.

Należy również podkreślić, iż samo postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora uległo znacznemu skróceniu w porównaniu z przepisami dotychczasowymi (tj. ustawą z dnia 14 marca 2003 r. *o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki*), albowiem zgodnie z art. 189 ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* wraz z wnioskiem o wszczęcie postępowania kandydat musi przedłożyć już gotową rozprawę doktorską, pozytywnie zaopiniowaną przez promotora (lub promotorów), a nie jak dotychczas jedynie propozycję tematu i koncepcję rozprawy doktorskiej.

Należy wyraźnie podkreślić, iż postulaty deregulacji, poszerzenia autonomii, jak również usprawnienia procedur były regularnie formułowane przez środowisko naukowo-akademickie (w tym uczelnie), zarówno przed, jak również w trakcie prac nad *Konstytucją dla Nauki*. Przytoczone powyżej przepisy stanowią efekt wypracowanego konsensusu.

W zakresie postępowań w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego zasadnicza konstrukcja samej procedury nie uległa znaczącej modyfikacji. Główną zmianę dla podmiotów habilitujących (uczelni, instytutów), wynikającą z przepisów ustawy – *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, stanowi obowiązek przeprowadzenia kolokwium habilitacyjnego w naukach humanistycznych, społecznych i teologicznych (w pozostałych dziedzinach kolokwium ma charakter fakultatywny). Ponadto wprowadzono regulację ograniczającą zjawisko umyślnego umarzania postępowania na zaawansowanym etapie, tj. po uzyskaniu recenzji negatywnych. Należy zauważyć, iż analogicznie jak w przypadku postępowań w sprawie nadania stopnia doktora, poszerzono autonomię podmiotów habilitujących. Szczegółowy tryb postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego określi w uczelni jej senat (w instytutach - rady naukowe). Dotychczas przedmiotowe kwestie były uregulowane na płaszczyźnie ministerialnego rozporządzenia.

Całkowicie zrezygnowano z udziału uczelni (oraz instytutów) w procedurze nadawania tytułu profesora. Uprawnienie do prowadzenia przedmiotowych postępowań przyznano wyłącznie Radzie Doskonałości Naukowej, następcy Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów. Dotychczas uczelnie (oraz instytuty) partycypowały w postępowaniu w sprawie nadania tytułu profesora na jego pierwszych etapach, obejmujących: wszczęcie procedury, wyznaczenie kandydatów na recenzentów oraz poparcie wniosku o nadanie tytułu profesora.

Reasumując, poszczególne rozwiązania przewidziane w Konstytucji dla Nauki będą wprowadzane stopniowo i są rozłożone na dłuższych okres, a zauważalne efekty ich oddziaływania mogą nastąpić dopiero po kilku latach funkcjonowania. Dlatego też dokonane na tym etapie analizy byłyby niemiarodajne i z uwagi na szacunkowy charakter obarczone dużym ryzykiem błędu. W MNiSW na bieżąco monitorowane są skutki wdrożenia nowych przepisów, również w oparciu o sygnalizowane przez środowisko akademickie problemy we wdrażaniu reformy, zgłaszane m.in. na debatach zorganizowanych przez MNiSW w ramach cyklu NKN FORUM. Ponadto, w MNiSW prowadzone będą prace koncepcyjne nad metodologią oceny (ewaluacji) w dłuższej perspektywie czasowej efektów wprowadzonych zmian.

Łączę wyrazy szacunku

z up. Ministra
PODSEKRETARZ STANU

dr hab. Sebastian SKUZA